

А П Ъ С Н Ы

Ареспубликәтә хәынтқарратә усхәартә «Апъснымедиа»

2023 ш. декабр 21 № 81-82 (21 504)

Ҙыцәаара зқәым ахьаа...

Уцәа-ужьы ианыруеит ахьаа, агәырға, алағырз. Улымҳа итафәуеит ажәфан иалаблыз ахәыцқәа рыхәхәабжь...

Агәалашәарей алахьейқәтарей рымш

Гугуца Цыкырба

31 шықәса рышътахь адунеи зегьы зырхыц-хыцыз, хашьхакәа шьхынпсыланы иангылаз, ианымгылазоз асы ақсабара антәнахәхәа, хәцсадгьыл агәынқыбжьы хәибашьцәа анеиднакыла, ианаргәгәа... Хашколхәыцқәа рылағырз анырзәанымкылоз, анацәа ргәы иасны ауаз анырхәоз, рәеириқәымкыла ахацәа антәуоз... Ақалақь Гәдоутә, апарк хадәфә рыншәнап кәлеит, 1992 шықәса пхынцкәын 14 рзы Лаҗа итахаз авертолиот МИ-8 итаблыз 87-шык ауаацсыра.

31 шықәса штдагы ари ицшью атыпафәы еснагь ауаа рацәафәуп. Дара антәхаз амш аены аламала амра пхазом, еихаразак ақәа леиуеит. Ахьаа иаблыз атацәарақәа рыбжьы тымгакәан, ихәйтхәытуа, рылағырз рәфашы ицәажәоит. Урт ажәақәа ушьапы уқәдырқәоит, удырхәыцуеит, удырхәышьюеит... Азәи-азәи еиҗампшзакәан, анышә рнапкәа ықәшыуа рхәыцқәа «ирацәажәоит». Урт рхьаагара, рымбара рықәыгәгәоит...

Абақәафәы тынчроуп. Ауацәеи атынхәцәеи ргәынқыбжьы адгьыл артысуашәа убоит. Ицәаа-цәауа урт ргәы «напы» ықәышьюа ақша еснагь ирхәпыруеит... Лаҗа апсуаа ражәахәафәы шамахамзар иуцымлоз, иахьа дарбан апсуазаалак иқышә иқәкыуп, илымҳа итафәуеит, ицәа ианыруеит ихьу-хьууа...

Есышықәса тыхәацәарада Апсны ахы-атчыкәа акынтә аделегацияқәа рацәаны иатауеит. Ускан аибашьра анцоз Ткәарчалынтә агәакра иалганы 87-шык Адгьыл Ду хәа изышътаз Гәдоутәка идыкәырцәз руацәеи ртынхәцәеи иқалаз арыцхара рхәфәы ирзаагомьт... 87-шык секундкәак рыла рразкы ззбаз

хаҗақәа апсуаа жәлар рхәк ахааназ ирызгом... Хәыцра шәкы узцәырдуеит. Уцәа-ужьы ианыруеит ахьаа, агәырға, алағырз... Улымҳа итафәуеит ажәфан иалаблыз ахәыцқәа рыхәхәабжь...

Аибашьра аҗхәтәи амш инаркны еибашьуаз, «Агәымшәаразы» амедал занашьаз Иура Бекалдиев (зыцстазара иалтхьоу) «Сашьа Феликс Бекалдиеви Руслан Шаови ари авертолиот итаблит. Сара абри Гәдоутәтәи апарк акны ускан ицоз амининг акны сыкан. Уака иқаз уажәы сахьалацәажәогы схәы-сжы еиланаргылоит. Сашьа Феликси сарей Апсны аибашьра ианалага раҗхьа иауаз хрыцны хәаит. Аха хазы-хазы агәыцқәа хрылан... Иара апҗа дитынхәит. Уи Мадина лыхьзуп. Иахьа дтаацәароуп. Ҙыцәа апҗацәа дрануп. Исхаштзом амининг анынцәа, Владислав Арзынба хицшааит. Илахь даара еиқәын, аха агәытшьяага ажәақәа хәиҳәеит. Уи еицш икоу ахатә ицшаара цәгәоуп. Владислав Кавказ иқәынхо ажәларкәа зегьы хцәажәартә хәазтәз, ахлымзаах хәлызгаз Фырхәцоуп. Наунагза ихатәроу хатәраны даанхоит атоурых афәы», – иҳәеит игәалашәара хәаартуа.

Абака аҗафәхьа игылоу еснагь рлымҳа итафәуеит ажәфан иалаблыз рыхәхәабжьы... Дарбаныз ахәыцқәеи, ахәсеи абырцәеи, ахәцәеи рразкы минуткәак рыла изыбаз?! Дарбан уи гәы зытәмыз, ахәыцқәа имицыз шыны агәнаха абицарала иатқалаз ауафәы? Издыруеит, агәрагы згоит уи дызустазаалак дшәиуп, назәза шьтрала.

Гәнахала итәу адунеи! Лаҗа итахаз хәычи-дуи ажәлар урт зхырбааз рыдгьыл иагәыцхәхәоуп. Зышәтқәа згәыдыкылыны арахь имоахытуа абицарақәа иахдырбоит апстазаарафәы урт ахааназ хаштра шрықәым. Ари амш атоурых афәы игәытшьяагоу рыцхәны ианхоит.

Лаҗатәи ахтыс адунеи зегьы иахытәеит. Аибашьра ашътахь абака аргыларей нақ-нақтәи аускәа реиҗкаарей далагеит Борис Чолария.

– Авертолиот итаблыз зегьы рзы

абака аргыларә сазхәыцит. Еиҗыскааит «Лаҗатәи афонд». Апсны асахьагыцәа рыбжьара ирылахәеит аицлабра. Сара сабхәында Гьергьиа Руслан итаблыз дрылан. Иара ишътахь аҗа дит. Иаб ихьз ихьзуп. Абака аргыларей аҗацарей иацыз ахарь еилыскаауан. Уи азы ирылахәаз аицлабра шымз аҗәара аман. Уажәы ақалақь Гәдоутә игылоу абака алхын. Уи авторцәас иамоуп: Лаҗра Виталии Цкадуа Иуреи, архитектор – Хаҗба Едик.

– Инацшны иазгәастарц стәхуп, – иҳәеит Борис Чолария, – зегьы раҗхьаза Ткәарчалаа алагала шыкарцәз Акәа афилармония акны амарафон мөапысуан. Ускантәи аамтазы 62-ныцкь маат, еизган. Апсны араионкәеи Нхыц-Кавказай рыцхьараарала хара хус ахыркәшара алшара хауит...

Лаҗатәи ахтыс ашътахь апстазаара ашәымтәк ианангылеит. Зыцсадгьыл акны зыцсы хәыцқәа Лаҗа иқәхаз, ршьа хәцсадгьыл ахьацәа ируит, еиқәдырхәит. Апстазаара атагәатәсра зны-зынла амәа иаша хнанцааны хараза цьара хәгоит. Итахазгы, зышә акызгы, амаалыкыцәа агкы зхаразәмызгы рызхәыцхә аамтагы хәамкәан амали апарей рахь хәхшыф аниасуа рацәазәхәит... Атх лашьа иалыхәхәа Ткәарчалынтә амәа иқәлаз ххамыштлароуп. Урт атацәарақәа рхьаа рхала иадымхалароуп.

Лаҗа уаназхәыцуа узтымтәуа, ихьантәза иузышътымхуа ахьаа уқәыгәгәоит, мцабызны иуцрасуеит, уаблуеит. Уажәы-уашьтан рызбахәык аауахарашәа хәыцрак унтәнагалойт. Ишьақәыргәгәоу, иқалаз ахлымзаах агәрагара утахымкәан, еиҗах иразкыдахаз ахәыцқәа рымоа унанпшылоит. Нас рцәашькәа ххәза убла иаахгылоит. Ахан хаштра рыкәымкәан хәцсуа атоурых иагәылагылазауеит...

Зыцшәмеи зыцхәи авертолиот итаблыз Ирод Ахашба ицәажәарафәы иҳәеит: «Атацәара иреитцбыз, шықәсык зыцдуаз

(Алгартә 2-тәи ад.)

Инал Арзынба Шьамтәыла иқазара аан

Аимадарақәа рыргәгәаразы

Ахәынтқарра Ахада Башар Асад Шьамтәыла усуратә визитла икоу Апсны адәнықатәи аускәа рминистр Инал Арзынба дидикылеит. Аипыларә Дамаск икоу ахан «Аль-Мухаҗьирин» акны имоапысит, – адырра канатоит Апсны адәнықатәи аускәа Рминистрра Амедицентр.

Инал Арзынба Апсны Ахәынтқарра Ахада ихьзала Шьамтәыла Ахада асалам иитеит.

Шьамтәыла Ахада Башар Асад иааиуа ашықәс азы Апсны датаарц иртәз аапхьара идикылеит.

Аганқәа Урыстәылатәи Афедерация Украина имоапнаго арратә операция чыда ишадгьыло атәы рхәеит. Иара убас Асади Арзынбей Еиду Америкатәи Аштаткәа Ааигәатәи Мрагыларә, Аахытц-Кавказ, иара убас адунеи егырт арегионкәа рфәы аконфликткәа рапшьгаразы аҗәзышәарақәа рапхьыркәкәара хымпадатәиуп хәа

атәи изеитеиҳәеит.

Ақсуа-Шьамтәылатәи агани, Урыстәылатәи Белоруссиятәи аинвесторцәеи дарей русеицура азцәара иацоу актуалрагы азгәатан.

Аганқәа Израиль имоапнаго аполитика, Шьамтәылатәи атынч уаапсыра иахьрылахьсуа гәгәала иақәызбейт. Апсны адәнықатәи аускәа рминистр Еиду Амилатқәа Реиҗкаара Ашәартә-даратә Хеилак арезолиуция (Голантәи аҳарақырақәа рдеокупация аганхьала) хымпада ишықәныкәатәу азгәеит.

Инал Арзынбей Башар Асади иара убас Газа акны агуманитартә хлымза-ахра акынза иназгаз аколлективтә Мраташәара аускәа ирықәызбейт.

Шьамтәылака иныкәара интагзаны Апсны адәнықатәи аускәа рминистр Инал Арзынба дырдылеит апсуа-абаза, ачерскьес диаспорақәа рхатарнақәа, иара убас Ачеркьестә гәыхалалратә ассоциация адиректорцәа рхеилак, – иаанацхәуеит Апсны адәнықатәи аускәа Рминистрра асаит.

Аипыларә аан Инал Арзынба еизаз иреиҳәеит арегионтәи жәларбжьаратәи амшаусхәацштә хра хлоу

азгәартәит. Аганқәа Урыстәыла еиҳа ииашоу жәларбжьаратәи аизыкәазашьақәа рсистема ашьақәыргыларә, аглобалтә экономика иполитикей рфәы азинеиқарарей мчык мацара адхәаламзаарей рпринцип иадгьылоит. Иҳәақәцдоу жәларбжьаратәи аизыкәазашьақәа рсистема ашьақәыргыларә азы имоапнаго аусура азгәартәит.

Ахәынтқарра Ахада Башар Асад арабтә тәылақәа Апсны ахыпшымра азхарцарц илшо зегьы шыкаитцо азы ахәамтә кәитцеит.

Иара убастәкьәа уи ацарадыррей, аstudentцәа рфьшәеимдарей, аццарадыррей, акультуреи, аспортри рхырхартақәа рыла Апсны Шьамтәылей русеицура ацәк ду шамоу азгәеит.

Ирылацәажәеит Апсны Шьамтәылей реконмикақәа рыҗәиаразы ахәаньырцәтәи аинвестицияқәа радыцхьалара азцәарақәагы.

Ахәтакахьала, Инал Арзынба Шьамтәыла Ахада Апсны Ахада Аслан Бжьания аинвесторцәа радыцхьаларей хреспубликакны аинвесторцәа иманшәалоу атагылазаашьақәа рзацдарей иеазтәылхны дшашьтоу

азцәарақәа, иара убас Апсны Шьамтәылей оғанкәи реизыкәазашьақәа распект хадақәа. Аминистр иара убас чыдала иацшыит Апсны Шьамтәылей реизыкәазашьақәа рыргәгәарафәы апсуа-абаза, ачеркьес диаспорақәа иааныркыло аты.

Арзынба чыдала иацшыит аколлективтә Мраташәара аҗагыларей иаха иашоу, ахырхарта рацәа змоу адунеиеиҗкаашьа ашьақәыргыларей рганахьала Урыстәылатәи Афедерацияфәы Апсны Шьамтәылей стратегиялеи реишьара. Хшышъышътра азыкаитцеит

Аахытц-Кавказ акны атышәынтәаларей ашәартадарей ралыршара иазку амч ахамырхәара жәларбжьаратәи агарантияқәа кәзтәша азинмч змоу адокумент анапацәара еипыкыауа Кавказтәи арегион акны мраташәаратәи атәылақәа имоапыргауа атцшәаратә цыкы, убригы зәмырхакәа Урыстәыла ахәаақәа рзааигәара Қырттәылей Апсны рыбжьара ашбатәи афронт аартра аидеизы активла аусурақәа мөапыргоит.

(Алгартә 2-тәи ад.)

Ғыцәаара зқәым аһаа...

(Алғарта)

ахәычы лан длыманы дыңрит. Уақа Ғымстатәи афронт ағы сыңкәын аиҗабы Алхас Аҗашба деибашуан. Иан лычкәын дылбарц лхатын. Разкыс илмоуит, уаанза дзымназеит. Алхасгы аҗырынхәамза хәба, 1993 шыкәсазы иҗаз аҗәыларәҗы дҗахеит. Иа-

иҗахаз зегьы ртаацәарақәа рәаңһа ххырхәоит.

Иага аамта дьргы уи дарбанзаалакгы иныруеит, икәыгәғәлоит, ицзаауеит...

Хҗыңһаҗәа – хҗәышыкыкыкәа, ххәычы-пшза гәлымтәахкәа, иҗәжәша азых ахы ытнамхыцызт... Ишәыхызызауаз шәанацәа шәрыцуп.

ни иахәша хәычы Хашба Царпицеи иареи 22-мшы роуп ирыбжысыз... Ахацәа дхатоуп, иҗсадгьыл ихычароуп... Аха аҗәоан иалазыз хасабидеи амгәарта иҗаблыз ххәычкәеи рҗақ ахааназ иҗзом... Җара хәагақәа роуп ианнахаз. Ххы, хәхшыф, ххәыцрақәа зегьы рәы ианнахаз агәалашәара ауп. Убри аҗәоан иахәанзагы хәазго... иагьа шыкәса царгы, иагьа аамта бзиа каларгы Латәтәи ахтыс җәара зқәым рыцхәны ианнахоит».

Лаҗа, 1992 шыкәса, пхынчкәын жәипш... Лағьызыла икәабоу, аһаа адақәа адгьыл иахәаланатәз, агәырша уҗсы узевымго ушханҗысыланы, удысны уахәаннажәуа тыцуп. Шәыхраҗ бзи ахаанит. Шәыҗсы хәычкәа шәыҗсадгьыл Аңсны иҗоуп. Ххына ду Лаҗа ахылаңшуеит. Иагьа аамта царгы ари аһаа хәацаауеит. Асабицәа рыцәаабж аҗәуа иахәалахаз аҗынтә иҗақәыгәғәлоит. Урт рыхыкәа, ргәыҗрақәа, зҗахтәахазом, избанзар ихычоуп, еиқәыроуп дара зхыршәааз рыҗсадгьыл. Зтоурых акырза иҗаулоу, акырынтә аҗсра иаиәаихәоу хәаҗсадгьыл Аңсны аҗеиңш лаша азыҗшызаанит. Ари еиңш арыцәара уаха ахааназ икәлаанит. Аңсуа жәлар рымца җыцәаара ақәымзаанит. Уи иацзаанит аизхара, аилибакаара, аитыңра, аҗеиңш лаша... Хәрт зегьы хәзәыкны зыҗсадгьыл иахыбааз асабицәа хрызхәыцны, Аиааира хәаазгәз хәибашыцәа ххәмыштыкәан, урт ирыхәоу азәлымхара аҗацара хәаҗәаанит. Хәаҗсадгьыл ахаан уаха агәыхә амоуаанит.

31 шыкәса шҗуагы, аһаа хәәахжы ианырыз, уи зшыә-зда итысыз, аҗсабара аҗәаңһа зыҗы зыҗымгоз,

Шәыҗсадгьыл шәала еиқәыроуп аҗкны шәыҗоуп. Хәаҗсадгьыл Аңсны аҗеиңш шәахәәуп. Ахааназ псра-зра шәыҗкәымкәан шәахәауеит:

1. Анцупов Владимир Владимир-иҗа
2. Акаба-Читанаа Цылетта Гиви-иҗа
3. Читанаа Алхас Коба-иҗа
4. Асланзиа Баҗал (Витали) Алексеев-иҗа
5. Барганҗыа-Адлеиба Алла Чугаев-иҗа
6. Адлеиба Альберт Серге-иҗа
7. Бекалдиев Феликс Шамил-иҗа
8. Нармания-Гамисония Светлана Габо-иҗа
9. Гамисония Аделина Геннадиев-иҗа
10. Шыҗербакова-Гамисония Татiana Владимир-иҗа
11. Ведеркина Ирина Иван-иҗа
12. Гәарамиа-Папаскыыр Снежанна Виачеслав-иҗа
13. Гәынҗыа Жанна Нури-иҗа
14. Гергия Руслан Хәыхәйт-иҗа
15. Гәынба Дмитриа Маҗбеи-иҗа
16. Гогәуа-Кортава Нона Шьотәи-иҗа
17. Кортава Даур Нодар-иҗа
18. Дзимистаршвили-Цыңцәолия Лиа Темур-иҗа
19. Цыобавәа-Кәыҗцниа Тина Даур-иҗа
20. Кәыҗцниа Астамыр Дмитри-иҗа
21. Кәыҗцниа Тамара Дмитри-иҗа
22. Цыопуа Емир Радион-иҗа
23. Цыопуа-Цуртумиа Емма Фирон-иҗа
24. Цуртумиа Адгәыр Ревәз-иҗа
25. Цуртумиа Адамыр Ревәз-иҗа
26. Евдакимов Сергей Петр-иҗа

27. Зантариа Аслан Иван-иҗа
28. Сазанова-Зантариа Наталиа Николаи-иҗа
29. Зарандиа-Аңшылаа Марина Иури-иҗа
30. Аңшылаа Адгәыр Цыамал-иҗа
31. Аңшылаа Денис Цыамал-иҗа
32. Илиухин Серге-иҗа Николаи-иҗа
33. Қаҗыаиа-Цыңцәолия Лиубица Лагә-иҗа
34. Какалиа Адгәыр Жьорж-иҗа
35. Кобахыа-Хашба Нателла Самсон-иҗа
36. Хашба Царҗица Ирод-иҗа
37. Қәахәыа Ныгәзар Алексеи-иҗа
38. Киут-Қәахәыа Лиана Хәыта-иҗа
39. Кәахәыа Ханифа Ныгәзар-иҗа
40. Коҗониа Валериан (Нана) Астамур-иҗа
41. Аңшылаа-Коҗониа Аида Заур-иҗа
42. Коҗониа Елана Валериан-иҗа
43. Коҗониа Мурман Валериан-иҗа
44. Кәыҗцниа Алексеи Тевәз-иҗа
45. Кәтелиа-Асабуа Мрамза Раҗден-иҗа
46. Асабуа Станислав Адгәыр-иҗа
47. Асабуа Кристина Адгәыр-иҗа
48. Маскин Валери Геннадиев-иҗа
49. Нанба Хыбла Едуард-иҗа
50. Нанба Инесса Едуард-иҗа
51. Нанба-Амҗба Марина Кымса-иҗа
52. Амҗба Беслан Ваниа-иҗа
53. Амҗба Гәынба Ваниа-иҗа
54. Пәңцулаиа-Пәчулиа Валентина Цыоҗа-иҗа
55. Лагәшвили-Пәчулиа Фатима Гиорги-иҗа
56. Пәчулиа Георгия Вахтанг-иҗа
57. Пәчулиа Даҗо Вахтанг-иҗа
58. Пәчулиа Лаша Вахтанг-иҗа
59. Сангәылиа Мадонна Кыбеи-иҗа
60. Сангәылиа-Зантариа Шьазина Изеҗ-иҗа
61. Зантариа (Герхәелиа) Рушьни Даур-иҗа
62. Зантариа (Герхәелиа) Даут Даур-иҗа
63. Прокушев Серге-иҗа Владимир-иҗа
64. Тхәитыкә Автандил Чыкәкә-иҗа
65. Цуртумиа Рамаз Гьеорги-иҗа
66. Бериушьева-Цуртумиа Ельвира Виктор-иҗа
67. Цуртумиа Астамыр Ромаз-иҗа
68. Чачхалиа-Какалиа Леила Варлам-иҗа
69. Камкиа Ека Нодар-иҗа
70. Камкиа Кристина Нодар-иҗа
71. Чачхалиа Леила Гиви-иҗа
72. Чачхалиа Георги Гиви-иҗа
73. Читанаа-Шьакиа Маиа Фридон-иҗа
74. Шьакиа Санта Ревәз-иҗа
75. Шьакиа Лаша Ревәз-иҗа
76. Чкадуа
77. Чкадуа-Цеиба Нателла (Чыҗка) Хәыршыҗ-иҗа
78. Чкадуа Алла Гьеорги-иҗа
79. Чкадуа Роза Гьеорги-иҗа
80. Чкадуа Гарри Иико-иҗа
81. Чкадуа Регина (Нани) Иван-иҗа
82. Шыңкәба Лида
83. Шыңкәба-Гындиа Аида Анатоли-иҗа
84. Гындиа Елана Темур-иҗа
85. Гындиа Кристина Темур-иҗа
86. Шаов Руслан Билил-иҗа
87. Емрыхәба Сусанна Шамил-иҗа

Аңсны Жәлар Реизараҗы

Хра злоу азцәарақәа

■ Ахәычы изинкәа рыхычара иадхәалоу актуалра злоу азцәарақәа рылацәаажәара иазкын пхынчкәымнза 13 рзы Жәлар Реизара-Апарламент ағы имәаҗысыз Апарламент Аиҗабы Лаша Ашәбеи ахәычы изинкәа рыхычара знапы иану Мактина Цыңцәалҗаи реиҗылары.

Аиҗылары иара убас лхы ала-лырхәит ахәычы изинкәа рыхычара

знапы иану Иаппарат азиндыршы Екәтерина Лиаховецкаиа.

Жәлар Реизара - Апарламент аофициалтә сайт иҗанатә адыррақәа рыла, аиҗылары атемақәа руак ахәычара ахычара аганахәала азакәанҗдәратә аҗыҗамтәқәа рынаҗара иадхәалан.

Мактина Цыңцәалҗаи, Лаша Ашәба Аңсны иқәынхо ахәычкәа рзинкәа рыхычареи рынхәртәтә тагылазаашыкәа реиҗгәреи рзы имәаҗаз аусуреи ирхаз аҗышәеи ртәы изеиталхәеит. Аиҗылары иалахәыз Жәлар Реизара-Апарламенти ахәычы изинкәа рыхычара знапы иану Иаппарати анаҗәсти русеиҗура аҗдәразы еиқәшахәтхәит.

Инал Арзынба Шьамтәыла иҗазаара аан

(Алғарта)

Аңсуа-абаза, ачеркәес диаспорақәа рхәтарнақәа дара рганахәала ишәыҗхит Шьамтәылеи иаидкыланы Мрагылары Ааигәа атәылақәеи ркны аңсуа, ачеркәес уаажәларра ргәы итхә азцәарақәа.

Иҗаз иазгәартәит аконсултә зцәарақәа ртыҗ рықәцара аганахәала Дамаск Аңсны Ахәынтқарра Ацәаражәхәарта аусура акырза шәцанакуа.

Аңсны адәныкәтәи аусқәа Рминистрра ахада иатишәыт абарт азцәарақәа ртыҗ ишықәцәауа Шьамтәыла адәныкәтәи аусқәа Рминистрреи Шьамтәылатәи Арабтә Республика ағы иҗоу Урыстәыла Ацәаражәхәартеи аҗымадан.

Иара убас аиҗылары иалахәын Шьамтәыла иҗоу Аңсны ацәаражәхәа Мухаммад Али, Аңсны адәныкәтәи аусқәа Рминистрра аконсултә департамент аиҗабы Лаша Аҗзба.

Аңсны адәныкәтәи аусқәа рминистр Инал Арзынба диҗылеит Шьамтәылатәи Арабтә Республика Аңзы-министр Хәусеин Арнус, – иаанацәауеит Аңсны адәныкәтәи аусқәа Рминистрра амедиа центр.

Аганкәа рылацәаажәеит а-ганкәтәи аиҗыказаашыкәеи жәларбжәратәи атагылазаашыеи хра злоу рәспектқәа.

Хшыҗышыҗтра азыруит ахәазатә усқәа, ақытанхамәа, ахәаахәртәтә, агуманитартә еимадарақәа рырәиара аганахәала аусеиҗуразы аиқәшахәтрақәа анапы рыҗафәра шырыҗыхыҗтәу.

Хшыҗышыҗтра чыда азықәцан аҗәртә политикәи аспорти русхк аҗкны аицәажәарақәа рыцара.

Шьамтәылатәи аиҗабыра рхәа иатишәыт еиуеиҗышым аусхкәтә хырхәртәқәа рыла аицәажәарақәа ишыҗцәлатәу.

Шьамтәыла Аңзы-министр ахәара кәиҗеит иара ихәзала адныхәалара пхәқәа ритарц Аңсны Амнистрцәа Релиазаара Ахадеи алахәылацәеи.

Декабр 12 азы Дамаск имәаҗысит Аңсны адәныкәтәи аусқәа рминистр

Инал Арзынбаи Шьамтәылатәи Арабтә Республика ағы Урыстәылатәи Афедерация ацәаражәхәа Александр Ефимови реиҗылары.

Аганкәа интқәаны иахәаҗшит Мрагылары ааигәаҗы иҗоу атагылазаашыа, Шьамтәылатәи Арабтә Республика аҗкны арра-политикәтә тагылазаашыа аҗиара, Палестиней Израили реимак хәсаб азуны, арегион ағы атагылазаашыа аҗиашыа амәақәа, – иаанацәауеит Аңсны адәныкәтәи аусқәа Рминистрра асаит.

Декабр 14, 2023 шыкәса. Аңсны-пресс. Пхынчкәымнза 14 рзы Дамаск ақалақәа ағы Шьамтәыла усуратә визитла иҗоу Аңсны адәныкәтәи аусқәа рминистр Инал Арзынбаи Шьамтәылатәи иколлега Феисал Миқдади реиҗылары мәаҗысит. Ари хымш рыла аәбәтәи еиҗылароуп.

Аңсны адәныкәтәи аусқәа Рминистрра Амедиацентр иҗанатә адыррақәа рыла, аганкәа еиуеиҗышым аусхкәа рыла Аңсны-Шьамтәылеи реиҗыказаашыкәа рырәиаразы ауснаҗатәқәа рплан иалацәажәеит.

Инал Арзынбаи Феисал Миқдади рыбжәара алтшәа змаз аицәажәарақәа мәаҗысит.

Аминистрцәа Аңсны Шьамтәылеи рыбжәара адәныкәаполитикәтә, аинформациатә еимадара активтәразы еиқәшахәтхәит.

Шьамтәылатәи Арабтә Республика адәныкәтәи аусқәа рминистр Феисал Миқдад Инал Арзынба диҗәеит Ареспублика Аңсны Ахада Аслан Бжәына ихәзала асалам ииҗарц.

Аминистрра апаспорттә Усбартаҗы

Аус иаха изырмаио

■ Пхынчкәымнза 12 рзы атәыла аңнуцкәтәи аусқәа Рминистрра апаспорттә Усбартаҗы апринтер-чыдақәа агәтаратә усурақәа ианрыхыҗь ашҗах ахархәарах ирытан. Абри азы адырра канәоит Аңсны аңнуцкәтәи аусқәа Рминистрра аофициалтә сайт.

Иарбоу ахархәагақәа аахәан, иара убас апрограмматә модернизация иахысит Москва ақалақәа ағы иҗоу амаҗ азызуа аилазаара «МЕГАИНФО» атәхникәтә тыҗкәа ркны. Уи ашҗах, иара амаҗзуратә автотранспорт ала Аңсныка иаашыҗын. Иара убас иаахәан ачыдалкаатә кәзыша змоу апринтер-ахәталатәгақәа рзы аныхтә материалқәагы.

Аңсны атәылауаашәкәи анхаразы азиншәкәи риура иаыңшу атәылауаа иарбоу аусшәкәкәа рышыҗыхыҗы

атәыла аңнуцкәтәи аусқәа Рминистрра апаспорттә Усбарта атерриториатә кәшақәа рах ааҗхәарақәа рыталахоит.

Ауафара еиҗау ыказам

Аамта иалнахыз

Ахра Анқаб

Ауафара адунеи ду азы аҗслымз аҗыра дафызозуп, аха иара дахьахәта-ку аҗнытә, зымехак тбаау ахшыфәил-каара дакәырчыхахоит хымҗада.

Цабыргны, ауафара иҗсы тоуп аҗса-бара ала, уи иалигит ибзазаразы зы-да дхәартам зегьы, аха уи инаҗартә дшазнеиуа аул аус злоу: җсымтәры-ла, рыцхашьарада акәу, мамзаргы еиташьақәгылартә еиҗш гәыхалалра-ла акәу?!

Аҗсабара еиҗаханы азнеишьазы згәаанагара еилкаарыла иҗышәын-тәалахәу ауаажәларратә еилазаара шыақәгыларц, уи хықәкны еиҗагыло абиҗарақәа ишьыркаарц аҗа збоз дре-иуан, иажәлар дхәлагылазгы сынтәа 65 шықәса зхыҗуаз аҗарауаф-аорнитолог (абнәтә җсаатәтцааф), абиологиатә җца-арадыррақәа ркандидат, адоцент, ауафара аҗсабарей ршәартәдара жәларбҗя-ратәи Академиеи, К.Е. Циалковски ихьз зху акосмонавтика Урыстәылатәи Ака-демиеи рлахәыла-корреспондент, Аҗс-нытәи ахәынтқарратә университет актәи апрофессор зыҗстазаара аҗыхәтәнтәи аминутқәа ркынза аус зуаз Маланзиа Виктор Илиа-иҗа.

Ажәаҗны ишьырхәо еиҗш, ауафара иблахәыҗ тысаанза игәтца иҗоу еи-лызкаауаз, жәлар рпоет «җәгыга уеиҗа-гоуп» ззиҗәаз адунеи ауашәшыррақәа збартәз, ауафара дышуаф даанхаратәи амәақәа изаартра зезазышәо, жәфәан-гәашәлхәара збаны изхәаша зфәашәо... хәамтазы зхыҗхәызара раҗәафәи ахәт-арақәа дыруазәкын Виктор Маланзиа.

Виктор Илиа-иҗа Аҗсны иреиҗау аҗарауирта абиология-географиаҗ фа-кулльтет акны иҗара анхиркәша, 1981-1985 ш.ш. раан рҗафәы аус иуан зны Гәыматәи, нас Тамшьтәи аҗбҗаратә

школқәа ркны. 1991 ш. рзы Киевтәи ахәынтқарратә университет аспиран-туракны «Аҗсны абнәтә җсаатә рыҗса-барей уи ахьчарей» атемала адиссер-тациа ихьчәит.

1989 ш. инаркны Аҗснытәи ахәы-нтқарратә университет акны еиуеиҗшым аматцарақәа ныкәиҗон: арҗафәи инаир-кны абиология-географиаҗ факулльтет адекан икынза.

Аҗсны жәлар Рҗынцәтәылатә еи-башьраан ишдыру еиҗш, аҗсадгыл аҗеиҗш реиҗаазартә – Аҗснытәи ахәынтқарратә университет аиҗкәыр-хәрей уи аусура аҗцарей, хиаирией аҗынчҗстазаарей ршьана хадақәа ишрейуаз кәкыс иҗаҗаны Виктор Или-а-иҗа уи анапхгара рҗажәфәны дры-вагылан ари аус амәақәарафәи. Да-араза ихьантәз аибашьра ашьтахьтәи ашықәсқәа раангы, иреиҗау аҗарау-ирта аҗара-азаратә процесс аиҗкәа-

ра дазааҗсон аҗнапыкыла.

Убартқәа гәаагзаны 2002 ш. рзы уи, ахәынтқарратә университет аҗара аус азы проректорс дҗаҗан. Ари иус хада инаваргыланы 1998 ш. раахыс Урыстәы-латәи аҗарадыррақәа Ракадемиа иатәу Кабарда-Балкариатәи аҗарадырратә центр ашьа җкырадгылқәа рекология аинститут акынгы аус иуан, зны аҗара-дырратә усзуфәи еиҗабыс, анафс ашьа җсабара ахархәара алабаратория аиҗа-быс, ашьтахьаекохылаҗшра аҗыҗ чыда «Аҗсны» аиҗабыс.

Виктор Маланзиа иҗарадырратә лаҗшхәа амәхак акыр иҗбаан: афауни-стика, аорнитология, аекология, абиогео-графия, Кавказ ақәыпшылары абиологиатә еиуеиҗшымзаара аҗараарей аиҗкәырхәрей, абиологиатәарафәи аинформациатә тех-нологиақәа рхархәара уҗа аҗуалра злоу жәпакы азҗарақәа инапы рылакын.

Иахәар имыцхәом, арҗафәратәи

арҗеиҗаратәи процесс аҗы дапшьафәын, дапшьагылафәын хәа. Иахәа хҗарауирта азанаатқәа акыр уасхырс ирымоу Виктор Илиа-иҗа инапхгара ишьақәыргылоу арҗаратә уснагзатәқәа роуп. Хабла иабо атқыс, хабла иазышьытмхуа, хҗәы зызцо, иҗаулоу аусафәи аҗшаара, агәтәхәыцра шыарда аҗанакуеит. Еилкаауп ииашаны ихәыцуа, насгы абара зылшо, иахьын-тәауа ашьаҗа хәсаб шазуа, аҗиашьа, аизхәаша аеволуициа, аахәара ааазара дшацкәлаҗшра.

Арҗара аус амәақәарафәи Виктор Илиа-иҗа, аус аҗуҗқала дагәылаҗшны, инарҗаулары иҗцааны акәын дшазнеиу-аз. Идоуҗа инаҗон алшара адуи ахәыҗи реиҗыҗкәаша еизакны абара, ишьырхәо еиҗш, адинамикатәи астатикатәи реиҗы-баара.

Виктор Маланзиа Хазшаз илахьын-җеитәыҗ аамта кәафә иалагзаны инапы иҗиҗыҗит ахәынтқаррақәа акыр рҗа-рауаа зыхә харакны иршьахәоу 60 ина-рейханы аҗарадырратә усумтәқәа. Дрылахәахьан убасгы, еиуеиҗшымз жәпакы жәларбҗяратәи аҗарадыр-ратә конференциакәа, асимпозиумкәа, аиҗыларакәа.

җеиҗыҗшла иуафәи харакыз, еснагь еиналаз, иаамысташәаз Виктор Или-а-иҗа, имәақәитцоз астудентцәеи аус ззиҗуаз ифәыцәеи иарей апауеиҗкәарей, агәеиҗыҗлрей рыбҗан, аиҗыҗхәашә-ра аҗны. Ус изыҗкә, уи инынцәазо мал дук иманы, мамзаргы хәынтқарратә чын дуззак ныкәиҗон хәа акәмызт. Хаҗыр ззиҗкәыҗ аҗарадырраҗа иажәи ихьыҗи иахьейцнаргози иуафәи ахьхәаракызи рзоуп.

Аҗснытәи ахәынтқарратә универси-тет аҗарадырратә хеилак азбамтала до-ухәла аҗкыра пҗсазаарас измаз Виктор Маланзиа ихьз зху астипендиа аҗахоит аҗарауирта акны. Убасгы, декабр 27 рзы игәалашәара ахьзала уаҗа имәаҗахоит (анафс есышықәсатәихо) жәларбҗяратәи аҗарадырратә конференциа «Маланзиа иҗхәарақәа».

Ирхәоит, иузымҗсахуа ауафәи дыҗам хәа.

Аха... Ари цыҗз дуззоуп ифәыцәеи, игәакыцәеи, инеизакны ххәынтқарра зегь..

Ауаажәларратә палатафәи

Амилаҗрей аҗәлақәеи рхышьыҗрахь

Пхынчкәынмза 18 рзы Гал арион ауааҗсыра Аҗсны иаку асоциалтә җакырахь ринтегра-циеи амилаҗбҗяратәи азҗа-рақәа рзы Ауаажәларратә па-лата акомиссия аҗшәгара, уи ахада Давид Плиа ихан-тәафрала, Аҗсны Жәлар Реиза-ра аилатәарафәи ирыдыркылаз, аҗсауа милаҗрей аҗсауа жәлеи реиҗыҗкәыргыларә зҗаху аҗкәа рхыҗхуа

«Атәылауафратә тагылазаашьа-зы актқәа рзы» Аҗсны Ахәынтқар-ра азакәан аиҗкәрақәа ралагала-разы» азакәан азҗара иазкыз аилатәара мәаҗысит.

Аилаҗәажәара ашьтахь Ауа-ажәларратә палата алахәылаҗәа реиҗарафәк ақәыршәахәҗны ааҗхәара рыдыркылеит:

«Апарламент адепутатцәа пхынчкәынмза 7, 2023 шықә-

са рзы имәаҗысыз аилатәарафәи «Атәылауафратә тагылазаашьа актқәа рзы» Аҗсны Ахәынтқарра азакәан аиҗкәрақәа ралагала-разы» азакәан апрокт рыдыркылеит.

Аҗсны Ауаажәларратә палата алахәылаҗәа арт аиҗкәрақәа даа-ра хра злоу акакәны ирыҗхәызоит, иагәдыҗлоит.

Ари ахтыс хәуаажәларрафәи еиҗшамкәа иазнеит, уи иагәеил-каауп, избан акәзар, амилаҗрей аҗәлақәа реиҗакрей ртема ахаа-назгы акыр ақәама-җамақәа аамтә-зы, иара уеизгы иуадафәи агеопол-итикатә тагылазаашьеи ақыртәу аҗсауа еимаҗы аҗышәымтәларей хәсаб азуны амилаҗтә хдыра иа-изакны Аҗсны амилаҗтә шәартә-дара иадырхәалоит.

Ауаажәларратә палата алахәы-лаҗәа агәра ганы иҗоуп, иарбоу азакәанҗцаратә акт атоурыхтә иашара ашьақәыргыларей иа-аиҗмыркәызакәа Аҗсны инхо, иаҗсаууауа (иабазоу), XIX-XX ашышықәсакәа раантәи ато-урыхтә хтысқәа ирхыркәны зми-лаҗра зцәызыз рхылцышьыҗрақәа раҗсауа милаҗрей рыжәлеи ре-иҗыҗкәыргыларазы азин ауирей рҗы иҗыҗу знеишьаны ишықәло.

Жәлар Реизара пхынчкәынмза 7, 2023 шықәсазы «Атәылауафратә тагылазаашьа актқәа рзы» Аҗсны Ахәынтқарра азакәан аиҗкәрақәа ралагала-разы» азакәан адкыла-разы ишьақәнарғәгәаз азбамтә иаҗоу аҗакы ахә ашьара уадафәуп. Иарбоу азинтә шәкәынцәа Аҗс-ны ахәтәк аҗы еизакны инхо атәы-лауафәи змам ахаҗкәа хтәыла хәамтазтәи аполитикатә, асоци-ал-экономикатә, аетнокультуратә җакырахь ринтеграциа азинтә шыаҗа анаҗоит. Уи, жәахәара-да, Аҗсны амилаҗтә шәартәдара арғәгәарей уи ихьыҗшым, азинтә, адемократиатә хәынтқарра аха-сабала анафстәи аҗиарей акыр иацхрауеит.

Аиубилей азгәартәит

Аҗара Аминистрра – 100 шықәса

Стелла Сақания

Ааигәа С. Чанба ихьз зху Аҗсуа хәынтқарратә драматә театр акны имәаҗысит Аҗсны аҗара амини-стрра 100 шықәса ахыҗтра иазкыз аиубилейтә хәылпәзы.

Аҗбатәи ахәтәхы ииасаанза Аҗа-ра аминистрра анапхгарей аусзуаҗәеи, Ахьз-Аҗша апарк ахь имәахыҗны ашәҗ шыҗтәрақәа шьтарҗеит, минуткәи афәымтрала иргәаладыршәеит Аҗсны зхы ақәыҗтәз аҗеиҗәа.

С. Чанба ихьз зху Аҗсуа хәынтқар-ратә драматә театр акны имәаҗысуаз Аҗсны Аҗара аминистрра 100 шықә-са ахыҗтра аиубилей ахь имәахыҗит Аҗсны Ахада ихәҗыҗуаф Бадра Гәынба, Аҗыза-министр ихәҗыҗуаф, афинансқәа рминистр Владимир Делба, Аҗсны иҗоу Урыстәыла аҗхәарахәҗартәи Аҗсны аиҗабырей рхатарнақәа, аҗарауаа, Аҗс-ны арионқәа ркынтәи арҗафәа.

Аныхәатә хәылпәзы аартуа амәаҗ-гаҗәа бзиала шәабеит хәа рархәеит имәахыҗыҗ Аҗсны анапхгара, асасцәа, арҗафәа, аҗара аус знапы алаку зегьы. Дара ирхәеит, аныхәа амәаҗгара зыку, аҗынгыла дукәа ириаины, аҗсуарей, ахаҗрей мырзкәа, амилаҗ дукәа ирҗа-мырзкәа иазго, Аҗсны Ахәынтқарра аҗа-ра Аминистрра 100 шықәса ахыҗтра уи атоурых акны хтыс бзианы шыҗоу.

Анафс иархәан Аҗсуа гимн. Иазгәатан, еиуеиҗшым аамтақәа раан Аҗара амини-стрра ахьз акырынтә аҗәаҗсахьаз. Ари арыцхә аены аныхәа азгәатара машәыр-шақә икамлазәит, Аҗсны Ирейхәзоу Асовет Ахантәафәи Владислав Арзынба

Иуспҗка, 1993 шықәсазы декабр 12 рзы инапы зҗаиҗыҗ ала Аҗара аминистрра ахьз рҗсахын, Аҗсны Ахәынтқарра аҗа-ра аминистрра хәа. Министрҗы дҗаҗан Иван Николаи-иҗа Сазба.

Анафс минуткәи афәымтрала ир-гәаладыршәеит Аҗсны Аҗынцәтәыла-латә еибашьрафәи иҗахә аҗеиҗәа. Ашьтахь аҗәа иман Аҗсны аҗара амини-стрра Инал Габля. Уи ихәеит: «Хаҗыр зкәу Аҗсны Анапхгара, арҗафәа, аҗа-ратә система аусзуаҗәа зегьы. Иахәа Аҗсны Ахәынтқарра азы ичыдоу мшуп, Аҗара аминистрра 100 шықә-са ахыҗтра азгәаҗоит. Аҗсны Асовет мчра анышьақәгыла ашьтахь 1921 шықә-сазы иаҗҗан Аҗсны аҗараҗәа комис-сариат. Убри инаркны Аҗара амини-стрра атоурых алаҗоит...». Иазгәеит аҗыҗәтәнтәи ашықәсқәа рзы аус шры-дулаз арҗагәтә программақәа, аметодика, атехнологиа фыҗқәа. Иҗабуп хәа реиҗәе-ит зегь раҗхәа инаргыланы ари аус ак-ны аҗбабаа збо, ирыҗылан ирыҗхәрауа арҗафәа. Аҗараҗәа системафәи аҗбабаа збо зегьы ирыҗыныҗәалей агәырҗяратә мшы, ирзеиҗыишьейт агәамч, агәабзиара, гәыкала изҗу аус акны ақәҗиара дукәа.

Аҗсны Ахәынтқарра Ахада Аслан Бҗяниа ихьзала адныхәаларатә шәкәи даҗхәеит Аҗсны Ахада ихәҗыҗуаф Ба-дра Гәынба. Шәышықәса рыҗынцәкә аҗа-ра асистема аусхыҗ азышьыҗтәз, уи иа-зааҗсоз иреиуоуп анапхгаҗәа дукәа: Самсон Чанба, Андреи Чочуа, Михаил Делба, Иван җарба, Николаи Гьериа, Гри-гори Чыкәбар, Борис җарба, Алыкәса Цьо-нуа, Тамара Коҗониа, Нодар Чанба, Иван Сазба, Беслан Дбар, Алеко Гәарамиа, Тәли Цьопуа, Индира Аҗардан, Даур Наҗкәе-бия, Адгәыр Какоба.

Иахьазы Аҗсны иҗоуп 153 школ, уаҗа аус руеит еиуеиҗшым амәаҗкәа рыла х-нызкыҗкә арҗафәа. Урҗ рахьтә иҗоуп зәаҗсәзтәы арҗафәи хәа ахыҗ

зхыҗраҗоу.

Есышықәса еиҗш, сынтәагы арҗафәи Жәларбҗяратәи имш инамәданы, «Аҗс-ны зәаҗсәзтәы арҗафәи» хәа ахьз шрыҗтәу ала ахәҗыртә шәкәкәа ра-нашьаразы асценахь днаҗхьан Аҗс-ны аҗара аминистр Инал Габля. «Аҗс-ны зәаҗсәзтәы арҗафәи» хәа ахьзқәа рыхтәоуп: Бела җаркыҗ, Мадона Ашәба, Заира Барәтелиа, Нанаша Инаҗышьба,

стрра аусзуаҗәа иранашьан ахәҗыртә шәкәкәа: Аҗсны аҗарадырра аминистр актәи ихәҗыҗуаф Ада Кәарҗелиа, амини-стр иҗырааф җемиҗ Гобечиа, акад-ркәеи аусмәаҗгәрей рыкәша аиҗа-бы Есма Аршба, арҗага шәкәҗыҗыртә аусбарта анапхгаҗы лхәҗыҗуаф Ка-ма Бигәаа, ауаажәларра аерымада-разы ақәша аиҗабы Аслан Кәтелиа, ауаажәларра аерымадаразы ақәша

Емма Кәакәаскыҗ, Наида Ломиа, Лари-са Сурмаа, Изольда Хьециа, Роза Габля, Елеонора Калаиҗиан, Римма Аҗзба, Шу-лиа Гәынба, Славик Гәынба, Цьумка Шьо-уа, Светлана Гриценко, Нонна Делба, Не-ли Конҗяриа, Вера Кошел, Аида Лакоба, Нана Уридиа, Елеонора Хаҗба, Хьыбла Шамба, Емма Зақараиа, Вахтанг Амчба. Иара убас аҗара-азаратә ус акны рҗа-бааи рылшамтәкәеи рзы «Ахьз-Аҗша» аорден ахҗәтәи ааазара ранашьоуп: Нонна Гьерхелиа, Нели җаркыҗ, «Ахьз-Аҗша» аорден аҗбатәи ааазара – Аде-лада Каҗба.

Аҗсны Ахәынтқарра Аҗара амини-

авидеооператор Сергеи Каҗяиа, аз-интә кәша аиҗабы Викториа Цьынцәл, абафрҗяратә аазарей аррақәранзатә зыҗкәарей рыкәша аспециалист хада Денис Харчлаа, азгьхәагәатарей аҗа-сабеиларгаратә пхьязарей рыкәша аҗа-сабеилыргәаы Радмила Аҗба, арҗа-га шәкәҗыҗыртә аусбарта даҗқала аиҗкәыршәаф Олесиа Кәыҗниа, аин-формациа-техникатә кәша аиҗабы Ле-вон Малхасиан.

Анафс аныхәа иаҗтан, еиуеиҗшым аестрадатә шәахәаҗәеи ахореографи-атә хыҗыҗы кәашара «Иаириума», иара убас адаул асра ала.

Анапказ

■ Ашыа ашыаңы ишытоу аңсуа кыта Хәаң халсны Зантэриаа ргәашә хнадылеит. Аңшәма хашнеиуаз заа адырра иахтахан акынтә, хмашына агәашә ишаадыхылазтәккә, абартца даатцыңны шыац иатәала ихиаз ашта ду даакәлеит. Аңсуа матәала иеиелахаа, алабашыа кны, дауны, хатцак дааиуан.

Илабашыа еиҳарак еырбагас икын хәа ауп акәымзар, 74 шыкәса иртагылаз Роланд Зантэриаа цәгы деинаалан. Җыңшыларагы, иныкәашылагы еилукаауан – ари ахтаца апцзаараңы кыр збахоу, ианатаху иңбароу дышреиуоу.

Еицыз зегы аңсшәа аахаңәаны абартца хныцеигалт. Арака амузеи ағы хәкәшәа, хкы рацәала ирхианы иман инәпала икаитцаз алабашыаңәа. Иара хәарагы зыкыз уи акәын. Арымарахы игылан арымз, уака еинааланы, еикара-еикараны икәын аус злаиуаз имаругаңәа. «Уажәы алабашыаңәа рыкәтцараңы рхы иадырхәоит еиуеицшы атехника, аха сара зегы снапала икастәоит, абарт амаругаңәа рыла», ихәан, уахы ххәаирпшит. Урт рхыңхәазаараңы икан аихаңәа хца, ашәлашыңы, ахәызбаңәа, ахәаңәа, ахәархы, иара убас зыкыз сзымдыруз аңхаңәа.

Роланд занаатла дырцауап. Хәаңтәи ашкәл ағы афизикий атематикей диртәон. Анашс Гәдоуца асоциалтә еиқәыршәара аусбартаңы дыкан, жәаңа шыкәса ахәынцқарратә пгацсатә усбарта арионтә кәшаңы аус иуан. Еита шыкәса Хәаң аколнхара ахантәащыс дыкан. Алабашыаңәа рыкәтцара иеазикит хәышыкәса раңхәа, аха уи амаза ааиртхәан ашкәл дантәз.

«Сара сабду иашыа Еснаң хәа дыкан, цәгыла дкәзан. Ақармыгә шыкәитцәз жәбандәзи», - ихәеит Роланд инатшыңы, иара убри алагы еилкаан, уи иңназгәз дшыкәм. «Иара алаба икын, инацитәит иажәабж», - уара даду, имариоума абри ақатцара, - схәан сиазцааит, - иугәаңхар икаумтәоит, - ихәеит. Спәиртәан икаитцәз сирбейт. Ускан абыжбәтәи-аабатәи акаласс ағы стәан», - игәәлаиршәоит Роланд.

Алабашыа аңсуаа рмилаттә культура иахәтәкәуп, иара иамоу аңкы хәрақәзоуп, хәтыр ду ақәуп. Ажәа хәтәкә рыла ишыаңгылоуп, алабей, ашыеи. Алабашыа – бцәаруп, абиңарала еимырдоз ак акәын.

Аңсуа лабашыа аңоурых

Ажәытәан аусқәа анырызбоз, аихабы илабашыа акышыала ирдыруан, аинраалара алыршахо, мамзаргы иалмыршахо

Ажәытәан аусқәа анырызбоз, аихабы илабашыа акышыала ирдыруан, аинраалара алыршахо, мамзаргы иалмыршахо. Иахәаңәа: аихабы илабашыа адгыл ишытәикшо ала зегы еилыркаауан уиала иихәарц иитәхыс. Алабашыа тынч иргылозар, «хмыццакып, шәаи хәзхәыцып» аанагон. Аицәажәараан илабашыа иеаницәозар, «аңагылазаашыа шыцәгыоу, адгыларәа шитәху» ахәон. Илабашыа ахы аналартәхы ихазар «аус збоуп, хцара аамтә ааит» аанагон. Алабашыа зку уәны дааизар, иара аргылашыала аңшәма идыруан, уаха даангыло имәа иацитәо. Аң адәахы ирхазар, асас дцәоит хәа иңхәаңәа, аң ашныка ихазар, даангылоң.

Аңсуа имоуп алабашыаңәа акымкәа. Аихабы ашта дантыңуа иику алабашыала еилукаар алшон дахыцә, убри акынтә цшрала дара еицшымыс. Роланд иахирбейт урт еицшымазарас ирымоу, насгы изыкы, аха иаразнак

ихәатәуп, алабашыа шышыаңгылоу х-хәтәк рыла: ахырыңтәи – уи шыкә зманы алабашыа иахагылоу ауп, убра икәкны ихысуан ажәытәан, ашаңс ицәоит аң – уи алабашыа ахыукуа атың, нас аңса, алабашыа иахартцәз аихәтә хәтә.

Алабашыа ахы аңәаң еипшар, уи ахыча илабашыа хәа иашытоуп. Ахыча ианаитәхалак аамтәзы илабашыа ахы нарханы ирәхә ашыапы нтаршәны икуеит. Аңса тцаны икоу алабашыа еиҳарак еырбагас ирыман, абзиарагы иазкын. Ахы ахырыңтә ахагылазар ауан, мамзаргы ажәытә лабашыа иамаз асахәа еицш ахы аахагыкыңны икәзар ауан. Ашырыңтә алабашыа - ашыапы шәпоуп, ахырыңтәи ахагылоуп. Аңса тцәм алабашыа ркуан аңәаңәаңы. Цсрак ағы астал уаддыргылозар, иукузароуп алабашыа. Аңсәраңәаңы иароуп иркуа. Зәгы кыаңәа алабашыа – азын лабашыа хәа иашытоуп. Асы аабгытәны амахаңәа аалданы уәа уқәлоит, апапа аыкам-

зар, иагылабашыоуп, умаңагы канәоит, - еицеиҳәоит Роланд.

«Ажәытәан ус рхәон, уахәтыр ыкәзар, ужәлар рғы уааңсара ыкәзар, зегь рыла цысуа хатцаны, уҳарамымкәа указар, алабашыа ака азин умоуп хәа, ус икоуп иахыагы», ихәеит Роланд. Иара ихтаң хыңәажәа шыкәса ихытцан алабашыа аник.

– «Сара алабашыа шыбцәару здыруеит азы ианыкәсцәо сгәы тынчуп. Абцәар бзиа избәоит, атапанча, ашәақә, ахәа, акама, алабашыагы бцәаруп, еибашыоуп. Цоурылагы ус икоуп.

Абартца хәаңтәи Роланд Зантэриаа алабашыаңәа ахыкәитцәо атың ахыңәаңәаңәа. Аңшәа азын ааира иеазыкәитцәхәеит, ана-ара амәкәа еиқәуп. Икәзарта ушааңәаләк аңәа афәы афәы уәасуеит. Икәашза ишытоуп ахәархы шылагы. Ирацәоуп метрак инареиҳаны еикара-еикараны еикәагылоу ақдкәа. Ана-ара икнаҳауп, икәуп аус

злаиуа амаругаңәа. Алабашыа еиҳарак илырхуа абгызыр ауп, - хәа дналагейт аитәхәара иара, - аха уи аус адулара цәгыоуп. Лабашыа ақатцара шымш- хымш садхәлоит, уи иара мацара саңызар, аха урааңсоит, - нацитәит Роланд.

«Алабашыа еиҳәаны икауцар иаузом, избанзар аргы анхуәәлак аезаргәәзәом, иңтәар ауеит. Аргы еикараны аихала иануцәлак, шылашыңла ишыаңәаңәа, асаркәа анахыушәтәугы ыкоуп. Иара зладрыцкәо ақәадыгы ахышәтәуп. Зегь реиҳа ицәгыоу ахырыңтәи ауп. Уи хәызбала уагыжәны итурффароуп», - ихәеит Роланд.

Алабашыаңәа рыкәтцараан зегы ириаиуеит абгызыр, нас ачамхәа. Жәынгы фәнгы алабашыаңәа рғы пату зкәыз урт рақәын, - хәа азгәеицәит Роланд. Дара ианаамтәоу уақәшәан ихуцәароуп, мамзар ихәаңсоит. Азы аламзароуп, аңла ыцәазароуп. Амаза аңәымтә аамтә уеақәыршәаны ихтәәтәуп.

Роланд иусумтәкәа рғы икоуп ашәтәла иалху алабашыаңәагы, акыцәкә алтәла иалхуп, иласуп, иагыңшзоуп, - ихәоит Роланд. Амала ажәытәуаа ал атуан, адашыма икәуцар ауеит, аха алабашыаңәа иркуамызт - ихәаңтәам, агәәрагы амазам ихәеит иара.

Иңышәтәызаргы кәлап, аха алабашыа ашәтәтәи ашәтәтәи реиңш ауагы иоруа зейиңшроу еиң инало имазароуп. Ирхәаракны мамзаргы иларкәны икәзар ахәтам.

Аихәтә аңсақәа ракәзар, Роланд изыкәитцәоит ауастә, ашаңс иара инәпала иаитәоит аформа, ажәытә аңсуа лабашыа шыкәз еицш, «уажәы ана ак артоит, ара ак артоит, аха ус аңәаргәшәзәом», - ихәоит иара. Ақәа иусумтәкәа зегы рғы иануп адырға чыда - Аңәа ицәари, Симон Канәтәи ицәари, уи Зантэриаа хәаңшыаңәа иануп, иазгәеицәит Роланд.

Уажәы ирмазеины имоу аусумтәкәа рахыңтә акы Ахәынцқарратә музей иаитәрц игәы итоуп, егы Мгәызырхәа икоу Аңсуа иаштәхы инаигоит. Роланд алабашыаңәа рзыкәитцәоит иахы идырны иааиуа зегы, азәы сус итар итахызаргы мап ицәыскуан, саартуп, - ихәоит иара.

Хәицәәжәараңы иумбар залшомызт Роланд Аңсуара иаңныкәо, уи ныкәызго дышреиуоу. Уи ишәтәңәа иахәаңәа аамтә иалагзаны, ифәаңдәаз рацәоуп.

Альбина Жыба

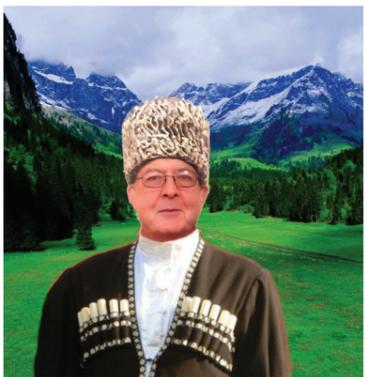
Ашыа изы ажәа

Аиубилей

■ 2023 шыкәса декабрь 14 азы Абазантәи сәыза Александр Малхозов 70 шыкәса ихытцит. Ииубилей аены сәыза изеиғәсәарц сәахуп агәәбзиара гәгәа, ашыкәсрацәа, иара убас иңсәаараңы игәыргәху амшкәа.

Сара сәаңәагы, игәкәаңәагы Саша хәа захәо дийт Цсыж аул акны, иахы Карачы-Черкәстәылатәи Ареспублика Абазантәи араион хәа изышытоу. Аңдара итәон Цсыжтәи абжәратә шкәл акны, уи даналга ашәтәх арра иңхәеит. Ианихига ашәтәх ишныка дхынхәит, аусура далагоит Черкәскә ақалакә ақәаңтә комбинат акны. Уака аажәашыкәса инареиҳаны аус иуит, еиуеицшы атыңкәа дырхагылан. Абри ашәтәх диаргоит Шахара аул атубар сәх ахы еиҳабыс.

Уака ашәтәх шыкәса аус иуит, аха убаскан Асовет Еидгыла ахыбгалара иалагәит, иадыркуан азуадкәа, афәбрикәкәа, ацәхкәа ухәа. Саша аус ахыиуаз ацәхгы адыржит. Аха иара усуртәда даанымхәит, занаатдыршәы бзиа иахәабала усура днарыңхәит Черкәскә, Ақционертә еилазаара «Меркури» ашкә.

Убрака ашыкәса инареиҳаны аус иуит. Иара аус ахыиуазәалак, инапы злакыз ламысцәала дазнейуан, тәкцхәкәрала инеиңзон. Аколлектив рышәнуцка хәтыр ду икәын, ирхәит ашызцәа, урти иарей иахыагы еибәоит. Иусура бзиаы зныкымкәа дәлыркаахәан, ианаршыахәан еиуеицшы ахәтыртә шәкәкәа, апремиақәа ухәа убас.

Иирамш аены – 1978 шыкәса декабрь 4 азы Саша атаңәара далагоит, цхәыс дааигоит Ламкова Маридаң (Мери). Ашны еицдыргылеит, шыца аңәа – Аслани Бәслани, иара убас шыца амаңәаңәа раазейт. Насыгла еикәәтәи инхәит-интәуеит 45 шыкәса.

Иахы истахын Александр Малхозов, уи илшамтәкәа, 1992 – 1993 шыкәсқәа рзы Аңсны имәаңыңы аибашыара ашыкәс хәантәкәа раан икаитцә аңыраара атәи маңкә салацәәжәар. Иара

ахызырхара иашытам уафәуп. Истахуп сәаатгыларц сара издыруа, исахәз, исагәлашәо атәи еицәсхәарц.

Аңсны аибашыра ишалагәз Карачы-Черкәстәылатәи Ареспублика ауааңсыра зегь реиңш, Саша иахәит ателерадиодырратәрақәа рыла. Раңхәтәи амшкәа инадыркны иара итахын егырт ареспубликаңәа ркынтәи хәтәгәаңхарала иауаз дрыңны ақатәара дхытырц. Иаңхәыс матәа-шытәала иеибиңтәит. Аха ахәылцәз Саша икны еизейт Аңсныка аибашыра амаңәа дшыкәлоз атәи захәз ишызцәа, иашыцәа. Убаскан азәырыңы уи икымәаңгыла ибзиоуп хәа ахырхәаит, иагыдгылеит, аха иашыцәа руазәк убас ихәеит: «Саша, хәшыа гәкәкәа, ақатәара ухытырц, хәшыцәа аңсуаа абцәарла иухыарц узбейт. Итабуп убри азы, хәра убри хәаңәаңәа, аха узлеибашыаңәа иулақәа алашара маңзан ирбозар?»

Абарт ажәкәа рышытәхы, акыр ианеимарк, ианеиңәарк ашәтәхы Саша иашыцәа ргәәанагара дақәшаңәаңәа, уи ашәтәхы. Алабаразы 2-тәи агәып иман усқан, уажәы – 1-тәи агәып.

Аха Саша иңи-инапи еикәыңса дтәамызт, илшоз, ииңшауауаз, еидикылоз зегы ақатәараала иаишытуан. Урт рхыңхәазаараңы икан апатронақәа, аңәаңәаңы. Ари Аңсны ашәратә жәлар ирзыкәитцәо раңхәтәи цырааран. Ускан асеиңш икәз абцәар, аңәаңәаңы даараза итахын. Хыхы еиқәсыңхәаз Саша цәара итәшауан, иахыңшауа-

азгы азәгы издыруамызт. Уи азбәхә ахәара кәломызт, ааи иахыагы – 30 нтыкәкәа ишәахыоугы.

Абцәар ашәтәи апатри Саша Аңсныка иаишытәи тәгалан, 1992 шыкәсазы. Уи иахә абцәар гәгәан. Карачы-Черкәстәылан Саша иеиңш икәз рацәаңәаңы. Шыоуы абцәарла, цыоуы фәтәыла-жәтәыла, ахәшәкәа рыла, амаңәа цхәкәа рыла аңхыраара кәртәон.

Ишдыру еиңш, Аңсныка иауан Нхытц-Кавказ ареспубликаңәа зегь Алада Урыстәылаи ркынтә ахыңәаңәа. Ахәтәгәаңхарауаа, убас Александр Малхозов иеиңш икоу ауаа ирыбзоураны аңсуа жәлар аиааит, ртәыла ага дыкәырцәит, Аңсныңы ихыңшым хәынцқаррахеит. Хәра еснагь иахәәлашәәлоит Аңсны зхы ақәызтәз ранаңәа, рабаңәа. Аңсуа жәлар урт афырхәаңәа ахангы ирхәштрәны икәзам.

1992 шыкәса декабрь азы Александр Малхозов дахыңхәауа Цсыж атың рзылырхит Аңснытәи ахтәәңәа, ахәыңхәаңәа ркны иныкәыргәон 40-шык инареиҳаны ахәыңкәа, ахәса. Абри аул ағы инхәит абзақәа. Урт Аңснытәи ахтәәңәа рызбәхә анраха ахәыңхәаңәа инеиуан, афәтәкәа, амаңәа цхәкәа рызнаргон.

Саша, Мери, лан Фәтимат иааиңдыркәаңәа, ибжәамыжәкәа ахәыңхәаңәа инеиуан, ахәыңкәа ирылшоз рызнаргон: афәтәкәа, ашәыркәа, аңдара ухәа. Иара убри абаңхәаңәа азәырыңы ахәсеи ахәыңкәаңәа дареи иашызара рыбжәлеит. 30 шыкә-

са шытхәоугы, реимадарақәа ирыцырцәит, тәаңәаныла рчарақәа рахы имәахытәуеит. Асасдыларәа злоу Мери еснагь Аңснытәи асаскәа дырпылоит. Рыңәаңәа уаала итәуп...

1996 шыкәсазы Цсыж аулынтәи даазгәит Аслан Малхозов (Саша иңеиңхәа). Аңснытәи ахәынтуниверситет дтәлеит, аңдара итәон, сара акны дынхәон. 1998 шыкәсазы дшыстудентыз, Аслан бзиа дибейт аңсуа тыңхәа, Гәынаа ржәлантә еиуоу, избейт цхәыс дигарц. Сыңәаңәаңәа аңдара рзызуит. Уи шыкәса ргәәлашәараңы икан хәра хәкәкәаңәа, ргәылаңәа азәырыңы. Убаскан абаза цкәыни аңсуа тыңхәа раңхәаңәаңәа рчара ақәзар кәларны. Нак-аак аңәаңәаңәаңәа дара ағәалакәаңәа бзиа рыман. Ирызхәуеит Аслан иңкәынцәа шыца – Астанни Мураңәа.

Аибашыра ашәтәхыңы Саша иашыцәа аңсуа дышрыңхәаңәа дрыцхәрауан. Еиуеиңшым ашыкәсқәа раан Аңсныка иааиғәхәан афәтәкәа: ашықар, акартош, ачашыла, атубар ухәа егыртгы. Абарткәа зегы рзишон аинвалидцәа, аибашыраан забәаңәа тәхәз ахәыңкәа, идырцәа.

Ааңсара зкәым абри ауаа хәыцырцәс имоу Аңсны шәтыкакачларц, аңсуа ржәәан цкәазарц, инхәларц ауп. Итабуп хәшыа, аңсуа жәлар рзы икоуцәз зегы ргәнахәала. Шаңхәа иузеиғәсәшәоит агәәбзиара гәгәа, насыгла итәу ашыкәс раңәа, аринахысгы ақәәиарақәа.

Сулико Шәырләа

